

Slutrapport

Framtiden är blå 2

Hållbar marin tillväxt i Skagerrak

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

EUROPEISKA UNIONEN

1	Sammanfattning	4
1	Abstract	5
2	Bakgrund	6
3	Måluppfyllelse och resultat.....	6
3.1	Resultat	7
3.1.1	Havs- och kustzonsplanering	8
3.1.2	Näringslivsutveckling – nya samarbeten.	10
3.1.3	Digital kunskapsbank	12
3.1.4	Gränshinder	13
3.1.5	Digitalisering.....	13
4	Projektorganisation	13
5	Indikatorer.....	14
6	Gränsöverskridande effekter / mervärden.....	14
6.1	Gränsen som resurs.....	14
6.2	Nyttjande av kritisk massa	15
6.3	Överbyggande av gränshinder	15
7	De horisontella kriterierna	15
7.1	Hållbar utveckling	15
7.2	Jämställdhet mellan kvinnor och män.....	15
7.3	Lika möjligheter och icke-diskriminering.....	16
8	Gränsregionala erfarenheter	16
9	Information och kommunikation	16
9.1	Webbsidor.....	16
9.2	Tryckt material	17
9.3	Powerpoint.....	17
9.4	Sociala medier.....	17
9.5	Press/radio	18
10	Förankring av projektets resultat och effekter	18
11	Aktiviteter och ekonomi.....	18

Bilagor:

- Bilaga 1 - "Fysisk planering av kust och hav "
- Bilaga 2 - "Minnesanteckningar seminar 11 jan 2018"
- Bilaga 3 - "Minnesanteckningar Gränsregionalt planforum"
- Bilaga 4 - "Rapport Studieresa Trøndelag"
- Bilaga 5 - "Minnesanteckningar Framtidens mat"
- Bilaga 6 - «Bedrifter som har fått stöd»
- Bilaga 7 - «Rollup Framtiden er Blå»
- Bilaga 8 - "Affisch Framtiden er blå 2"
- Bilaga 9 - "Visitkortsfolder Framtiden är blå 2"
- Bilaga 10 - "Presentasjon Framtiden er blå 2"
- Bilaga 11 - "Artikel Strömstادتidningen 181207"

Förord

Framtiden är Blå 2 är ett projekt inom Interreg Sverige-Norge 2014–2020 insatsområde Gränslöst samarbete. Projektet ingår i området 1.0 innovativa miljöer och projektägare har varit Svinesundskommittén och Østfolds fylkeskommune och projektets totala budget var 412 832 euro. Det har pågått från 1 juli 2017 till 31 december 2018 och har medfinansiering från Västra Götalandsregionen och Østfolds Fylkeskommune.

Projektägarna Østfolds Fylkeskommune och Svinesundskommittén vill tacka alla involverade finansörer, företag, kommuner, representanter från regioner/ fylken, innovationsplattformar, andra projekt och samarbetspartner för ett gott samarbete som lett till en positiv utveckling och dialog kring förutsättningarna för en hållbar marin och maritim tillväxtregion.

1 Sammanfattning

Framtiden är blå 2 har arbetat för att skapa rätt förutsättningar för att stärka den blå tillväxten i Svinesundsregionen och skapa långsiktigt hållbar branschutveckling inom marina och maritima näringar. Svinesundsregionen är en marin och maritim tillväxtregion och genom projektet Framtiden är blå 2 har en god grund lagts för en fortsatt hållbar utveckling inom den blå ekonomin.

De blå näringarna får mer och mer uppmärksamhet och det är många som tror att framtidens råvaror till mat kommer från havet. EU har tagit fram en strategi kring arbetet med marina och maritima frågor (Blue Growth) och arbetet med att ta fram strategier pågår i både Sverige och Norge. I Norra Bohuslän har en blå översiktsplan och en blå näringslivsstrategi godtagits av kommunerna. Inom Västra Götaland och Østfold genomförs satsningar på den blå ekonomi där marina och maritima frågor är en viktig del av den hållbara utveckling som eftersträvas i gränsregionen.

Projektet Framtiden är blå 2 har haft fokus på kustzonsplanering och utveckling inom marina livsmedel. En utveckling och förbättring av kustzons- och havsplanering i gränsregionen är nödvändig för att ge den marina och maritima sektorn möjlighet till utveckling. Arbetet i norra Bohuslän, där en blå översiktsplan och maritim näringslivsstrategi tagits fram har nu godkänts. Genom samverkan över gränsen är detta en inspiration för vidare arbete i Østfold. Framtiden är blå 2 har även valt att fokusera på marina livsmedel och ur ett globalt perspektiv kommer marina livsmedel bara att bli viktigare, då världens befolkning ökar och näringsriktig mat måste produceras på ett hållbart sätt. Majoriteten av världens mat produceras i dag på land trots att 71 procent av jordens yta är vatten. Här finns en mycket stor potential för marina livsmedel. Ett friskt och produktivt Skagerrak är ett långsiktiga mål.

1 Abstract

The Future is blue 2 has worked to create the right conditions for strengthening the blue growth in the Svinesund region and creating long-term sustainable industry development within marine and maritime industries. The Svinesund region is a marine and maritime growth region and through the project Future is Blue 2, a good foundation has been laid for a continued sustainable development within the blue economy.

The blue industries are getting more and more attention and there are many who believe that future raw materials for food come from the sea. The EU has developed a strategy on the work on marine and maritime issues (Blue Growth) and the work on developing strategies is ongoing in both Sweden and Norway. In Norra Bohuslän, a blue overview plan and a blue business strategy have been accepted by the municipalities. Within Västra Götaland and Østfold, investments are made in the blue economy where marine and maritime issues are an important part of the sustainable development that is sought in the border region.

The Future is Blue 2 project has focused on coastal zone planning and development in marine food. A development and improvement of coastal zone and marine planning in the border region is necessary to give the marine and maritime sector the opportunity for development. The work in northern Bohuslän, where a blue overview plan and maritime business strategy has been developed, has now been approved. Through collaboration across the border, this is an inspiration for further work in Östfold. The Future is blue 2 has also chosen to focus on marine foods and from a global perspective, marine foods will only become more important, as the world's population increases and nutritious food must be produced in a sustainable way. The majority of the world's food is produced today on land although 71 percent of the Earth's surface is water. There is a great potential for marine food here. A fresh and productive Skagerrak is a long-term goal.

2 Bakgrund

Det finns många likheter och delade resurser inom gränsregionen såsom nytänkande forskningsinitiativ, marina nationalparker, hög kompetensnivå hos företagen samt innovativa företag. Trots den långa traditionen av att nyttja och förädla havets resurser längs den norska och svenska kusten har svensk och norsk sida hanterat frågeställningar och utvecklingen av blå näringar på olika sätt. Samarbetet mellan länderna har inte utvecklats i samma omfattning som marina- och maritima näringar har gjort och samverkan saknas på flera plan, däribland mellan kommunal, statlig och inom näringslivet. Det finns ingen tydlig samverkan över gränsen vad gäller kustplanering mellan statliga och kommunala aktörer. Den övergripande strukturen för hur marina och maritima branscher är organiserade skiljer sig stort. Detta la grunden till ett viktigt gränsregionalt samarbete i projektet Framtiden är blå 2.

Interreg Sverige-Norge projektet Framtiden är blå i Svinesundsregionen - en söt och salt innovationsmiljö genomfördes mellan januari 2016 och februari 2017. Projektet identifierade bland annat vilka offentliga aktörer, företag och innovationssamarbeten som är aktiva i gränsregionen samt identifierade näringens behov. Under detta projekt kom det fram en efterfrågan om bättre samverkan över gränsen vad det gäller kust- och havsplanering samt inom marina livsmedel. Projektet Framtiden är blå 2 har tagit fasta på detta och fortsatt detta arbetet och knutit an till det arbetet som genomfördes i det tidigare projektet.

Det tidigare projektet Framtiden är blå har visat att det finns en mycket stor potential för en utveckling av de blå näringarna i Svinesundsregionen, men för att möjliggöra en utveckling av de blå näringarna krävs samarbete kring kustzons- och havsplanering och ett fokus på näringslivsutveckling i dessa kustzoner och i havet. Framtiden är blå 2 har en jämförelse gjorts mellan kust och havsplanering i Sverige och Norge. Denna del av projektet har finansierats av "KOMPIS" pengar som delats ut av länsstyrelsen.

3 Måluppfyllelse och resultat

Övergripande projekt mål:

- Att skapa rätt förutsättningar för att stärka den blå tillväxten i Svinesundsregionen och skapa långsiktigt hållbar branschutveckling inom marina och maritima näringar

Genom att:

- Ett etablerat samarbete och uttalat ägarskap om kustzonsplanering.
- Etablera ett samarbete mellan företag, näringslivsorganisationer, offentliga aktörer, kunskapsaktörer och andra som driver utvecklingsarbete inom näringsmedel.
- En gränsöverskridande digital kunskapsbank ska skapas inom blå näringar om ägarskapet av kunskapsbanken skall fastställas.

3.1 Resultat

Under projektet har fokus lagts på skillnader i havsplanering mellan länderna och hur ett framtida ökat samarbete skulle kunna utvecklas. I Østfold har ett arbete påbörjats där den Blå översiktsplanen som gjorts i Norra Bohuslän är en förebild. Det är ett uttalt mål om en större satsning på vekst i marine näringar också i Østfold. För att realisera detta mål för Østfoldkysten sin del är det behov för en kartläggning av vilka näringsmuligheter naturen ger längs hela Østfold kysten. Det är behov för faktisk kunnskap om vilka muligheter havet ger, och utelukker. En slik kartläggning vil både være et mulighetskart og et beslutningsgrunnlag for utvikling av næring knyttet til marin sektor i regionen.

Det er derfor bevilget midler i Østfold fylkeskommune for å få gjennomført kartleggingen med tilhørende strategi for næringsutvikling. Østfold vil komme opp på samme «nivå» som Norra Bohuslän, og dermed legge grunnlaget for enda tettere samarbeid for marin utvikling i hele regionen. Det har tatt tid å få på plass finansieringen fra de 7 kystkommune i Østfold, og kartleggingen vil bli gjennomført i 1. halvår 2019 og inngå som en viktig aktivitet i det nye Interreg prosjektet Marint Grenseforum Skagerrak.

Dessutom har ett stort fokus lagts på de marina företag som finns i gränsregionen och som arbetar med marina råvaror. Här har genomförts flera olika aktiviteter och kontakter med företag har skett på flera sätt för att stimulera till nätverkande och ökat samarbete.

De resultat som uppnåts kommer att användas och arbetas vidare med i ett nytt projekt Marint Gränsforum Skagerrak som beviljades av Interreg i november.

Några exempel på inspel från företag och näringsidkare som lyfts i flera sammanhang är avsaknad av eller otidsenliga lagar och regelverk för främst alger och ostron men även för musselodlingar. Detta gäller även mellan Norge och Sverige. Långsam handläggning av tillstånd och byråkratiska processer, oklara besked som begränsande faktorer för näringens utveckling ses också som hinder för utveckling av näringen.

Slutsatser:

- Lagar och regelverk för odling och skörd av alger, ostron och musslor behöver ses över och det behöver bli tydligt vad det är som gäller.
- Bättre framförhållning vid regelförändringar så företagen hinner ställa om i sin produktion.
- Kunnskapen och förståelsen hos politiker och tjänstemän för branschen behöver förbättras både lokalt, regionalt men också nationellt och över gränsen.
- Branschen är liten men det finns potential för utveckling, företagen behöver organisera sig och samverka mer.
- Affärsmognaden hos företagen behöver stärkas.
- Mötesplatser, nätverkande, mentorer är viktiga för näringslivsutvecklingen.
- Marknadsföring och en tydligare efterfrågan av råvaror och produkter är viktig för att näringen skall kunna växa.
- Konsumentkunnskapen om dessa "nya" råvaror, livsmedel behöver förbättras.
- Kontrollsystem för att kunna säkerställa kvalitet och innehåll i produkterna behöver förbättras.
- Fler ställen för att kunna ta emot och hantera skördade alger behövs.
- Förädlingsindustrin är viktig för att ge underlag för hållbarhet och lönsamhet.
- Forskningsresultat behöver bli lättare tillgängliga för företag.

- Aktiv blå översiktsplanering, det måste finnas plats för etablering av odlingar och landning av skörd/fångst.
- Behovet av "geodata" med delbarhet och tillgång mellan Sverige och Norge har identifierats under projektets gång som en förutsättning för planering."
- Digitala verktyg kan bidra till förenkling av arbetet, minskad miljöpåverkan, men också till nya marknader.
- Utvecklingen av de marina näringarna skall göras hållbart det är bara räntan som skall skördas inte själva beståndet.
- Landbaserade odlingar behöver också ges möjlighet att utvecklas.

3.1.1 Havs- och kustzonsplanering

För att stärka de marina näringarna är planeringen av kust- och havsområden mycket viktigt. När ett havsområde utgör gräns mellan länder är det av yttersta vikt att samråd och samsyn gäller på hur det kan nyttjas. Arter och nedskräpning har en naturlig rörlighet och stoppas inte av administrativa gränser. När en nationsgräns passeras förändras, lagar och förordningar men också olika sedvänjor i form av allemansrätt, vilket påverkar företag, I gränsregionen Skagerrak hanteras kust- och havsområdet på olika sätt och att se över likheter och skillnader i regelverk mellan Norge och Sverige har varit en viktig del i projektet. Denna del har då finansierats av de av Länsstyrelsen i Västra Götalands utdelade KOMPIS pengarna.

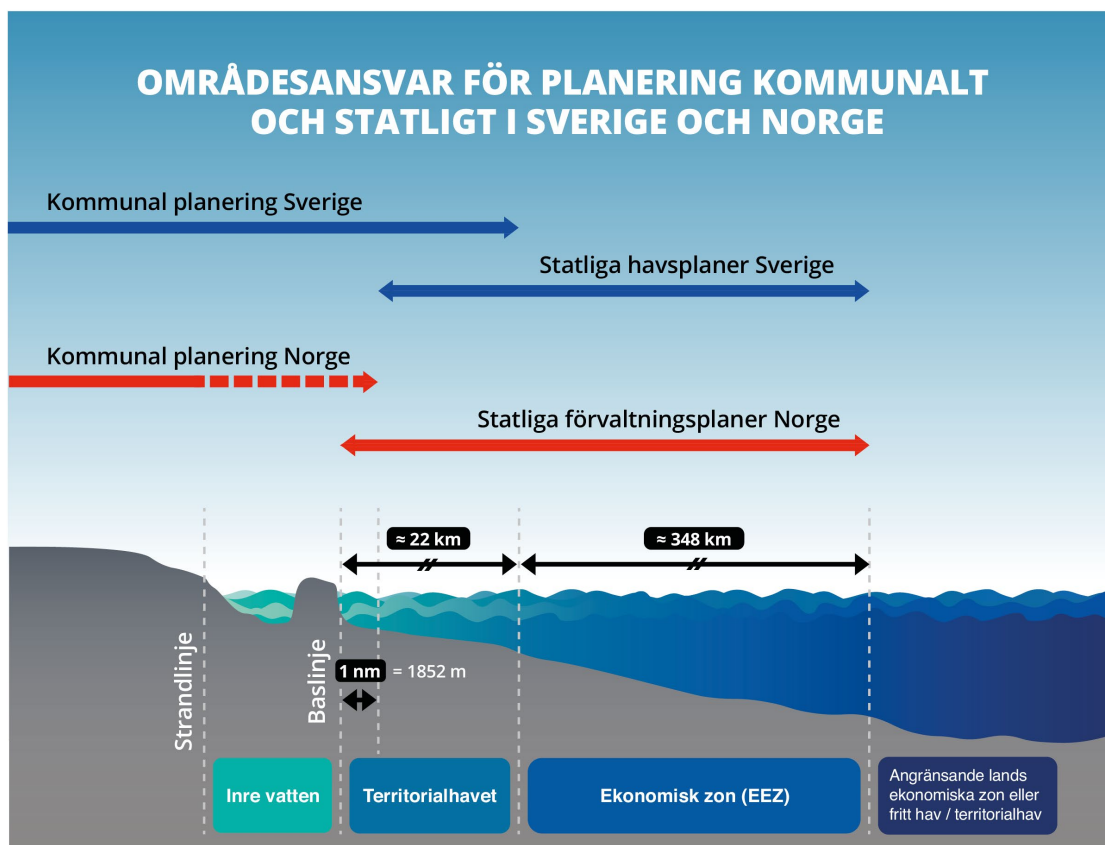
Bilaga 1 - "Fysisk planering av kust och hav "

Aktiviteter som genomförts av projektet:

- 11. januar 2018 ble det arrangert et seminar i Moss hvor hensikten var å dele kunnskap og peke ut de viktigste forbedringsmulighetene for å legge til rette for økt utnyttelse av de marine ressursene i regionen. Det ble spesielt mobilisert for å få med personer som arbeider med Næring, Klima og Plan i kystkommunene i Østfold og Norre Bohuslän. Temaer som ble tatt opp var blant annet:
- viktigheten av samarbeid mellom kommuner og mot fylkeskommunen med eksempel fra arbeidet med blå næringsutvikling som er gjort i Agder. Se

Bilaga 2 - "Minnesanteckningar seminar 11 jan 2018"

I seminaret ble det også presentert et arbeid med å kartlegge vilka likheter og skillnader det finns i svensk och norsk lagstiftning och förvaltning avseende kust och havsplanering. Detta med syftet, att skapa ett gemensamt kunskapsunderlag inför det fortsatta arbetet. (se bilde som gir en oversikt over kyst- og havsplaneringen i Norge og Sverige)

Det er et uttalt mål om en større satsing på vekst i marine næringer også i Østfold. For å realisere dette målet for Østfoldkysten sin del er det behov for en kartlegging av hvilke næringsmuligheter naturen gir langs hele Østfold kysten. Det er behov for faktisk kunnskap om hvilke muligheter havet gir, og utelukker. En slik kartlegging vil både være et mulighetskart og et beslutningsgrunnlag for utvikling av næring knyttet til marin sektor i regionen.

Gjennom 2018 har det vært en dialog med de 7 kystkommunene i Østfold, og de ønsker også å få gjennomført en slik mulighetskartlegging som grunnlag for utarbeidelse av sine planer, og en påfølgende felles næringsstrategi for den maritime sektor. Hvaler kommune vil lede dette arbeidet. Det er bevilget midler i fylkeskommunen og kommunene for å få gjennomført dette, og gjennom denne mulighetskartleggingen med tilhørende strategi for næringsutvikling, vil Østfold komme opp på samme «nivå» som Norra Bohuslän, og dermed legge grunnlaget for enda tettere samarbeid for marin utvikling i hele regionen

- I februar 2018 ble det gjennomført et møte med Havsforskningsinstituttet og Göteborgs Universitet/Tjärnö Marinbiologiska forskningsstation. Dette møtet er fulgt opp senere ved direkte kontakt med begge miljøene. Samtalene med de to forskningsmiljøene har også forsterket behovet for å følge opp dette prosjektet med et nytt større prosjekt for hele Skagerrak fra 2019, «Marint Gränsforum Skagerrak», hvor også forskning/akademia er

med i projektet i tillegg til kyst- og havsplaneringen og ytterligere stimulering av det marine næringslivet i regionen.

- I november 2018 samlades svenska och norska tjänstemän från nationell, regional och kommunal nivå i Strömstad under "Gränsregionalt planforum, Vilka "verktyg" har vi för ett gemensamt arbete för ett friskt och produktivt Skagerrak?" Deltagarna fick ta del av tidigare erfarenheter och pågående arbete, bland annat inom regional och gränsöverskridande samverkan. Gemensamt diskuterades även vilka potentialer som finns för att skapa en ökad dialog samt vilka strukturer som behövs för att möjliggöra detta. En första grund för ett samarbete är lagt och nu fortsätter arbetet med att stärka samarbetet. Detta genom att arrangera gränsregionalt planforum minst en gång per år i det nya projekt "Marint Gränsforum Skagerrak", där dagens nätverk kan bibehållas och utvecklas. *Bilaga 3 - "Minnesanteckningar Gränsregionalt planforum"*

Aktiviteter där projektet har deltagit:

- Svinesundskommittén och projektet har deltagit på Arendalsuken och då bl.a. på Norska Havsforskningsinstituttets seminarie. Svinesundskommittén fick där kontakt med direktör Sissel Rogne som visade stort intresse för projektet och poängterade att de gärna vill arbeta mer med Östfold och Skagerack.
- Svinesundskommittén och projektet medverkade på Almedalsveckan tillsammans med Norsk/svenska Handelskammaren, Norsk Sjømat och andra aktörer kopplade till projektet. Syftet med vårt seminarie var bl.a. att på Region Värmlands norsk/svenska arena lyfta de gränshinder som försvårar en gränsöverskridande utveckling inom aquakultur. Seminariet hade ett 50 tal åhörare. Både Östfolds Fylkeskommune och Västra Götalandsregionen deltog aktivt i seminariet. Detta seminarie har lett till ett flertal bra kontakter och resultat.

3.1.2 Näringslivsutveckling – nya samarbeten.

Projektgruppen har samarbetat mycket bra över gränsen och det är många av aktiviteterna som stärkt samarbetet mellan företag på både sidor om gränsen. Fokus har i arbetet lagts på de branschområden där det finns stor utvecklingspotential, marina näringar som producerar råvaror till mat.

Kontakter har knutits mellan norska och svenska företagare som verkar längs Bohuskusten och Östfoldskusten. Vi ser att Skagerrak är ett samlande begrepp för framtiden i vårt arbete för att stärka gränsregionen.

Projektet har även arbetat, aktivt med att involvera andra EU projekt såsom Leaderprojekt Interreg och regionalfondsprojekt som tangerar eller ligger inom likande branscher och områden. Bland flera initiativ av samarbete är Maritim Utveckling i Bohuslän, Swedish Seaweed Agenda, Scary seafood och Japanska ostron en förstudie. Att ta vara på tidigare kunskap och arbete som gjorts har också varit viktigt och där är bland annat projekten SWEMARC, Forum Skagerack och Hav möter Land viktiga inspel.

I Norge har projektet samarbetat med og gitt innspill til flere andre store store prosjekter som berører næringsutvikling i Oslofjorden, som «Frisk Oslofjord» og «Bevar Kysttorsken».

Det har genomförts flera aktiviteter för företag, både företagsbesök, runda bordssamtal och workshops med deltagande företag från både Sverige och Norge.

Följande aktiviteter är genomförda:

- Företagsbesök hos bl.a. Sotenäs Symbioscentrum, West Cost Smolt, Swedish Algae Factory, Brygguddens alger ostron och musslor och Catxalot AB
- Runda bordssamtal med norska och svenska företag hos Catxalot om macroalger och ostronskörd några av frågeställningar, -vilka utmaningar står branschen inför, -vad behöver branschen för att kunna växa - hur kan vi öka samarbetet sex företag deltog.
- Möte om Stilla havsostronet (Magallana gigas), Illene våtmark i Tönsberg. Ostronnätverket bjöd in till en dag om skörd av Stilla havsostronet. En invasiv art som kan vara både en resurs och en riktig plåga för badande och turister. Hur kan vi nyttja denna råvara på ett bra sätt? Nuvarande regelverk sätter stopp för ren skörd och odling. Så hur kan denna resurs på bästa sätt nyttjas? Vad behöver förändras?
- Dialogmøte hos Ting med Tang i Engelsviken. Fokus på høsting av viltvoksende tang og bruk av dette som mat. Også fokus på turisme knyttet til dette. 10 deltakere fra næringsliv + Norges vel som arbeider med et nettverk for tangdyrkere.
- Bedriftsbesøk hos flere bedrifter i Norre Bohuslän for å avdekke deres behov og utfordringer som vi kan arbeide mere med i prosjektet
- Bedriftsbesøk hos Fjordfisk i Østfold, Oslofjordens største fiskemottak. Sammen med næringslivssjef på Hvaler og i Fredrikstad
- Workshop i digitalisering for marine bedrifter i Svinesundsregionen. Samarbeid med Nordiska Ministerrådet og gjennomført av Smart Innovation Norway i Halden som er «Centre of Expertise» innen digitalisering. 16 deltakere fra 7 bedrifter. Det planlades ytterligere en workshop under hösten men den fick ställas in och kommer att genomföras den 15 februari 2019.
- I oktober genomfördes ett event om Stilla havsostronet (Magallana Gigas) som nu kommit för att stanna längs våra kuster och vårt inhemska ostron *Ostrea edulis*. Deltagare var norska och svenska ostronföretagare, restauranger och föreläsare var forskare Åsa Strand IVL. Som avslutning serverades ostron som tillagats på olika sätt t.ex. rökta, gratinerade, friterade. Ostronet *Magallana gigas* är en resurs vi bör ta vara på och som skulle kunna generera fler företag i vårt område Skagerrak.
- I oktober deltog vi även på den företagsmässa som genomfördes för marina företag på Tjärnö marina Laboratorium. Det var en välbesökt mässa och flera goda kontakter togs bl.a. startades ett samarbete mellan Tjärnö marina laboratorium och rederiet Color line upp.
- Under tre dagar i november genomfördes en Studieresa till Trøndelag där 12 marina företag från Bohuslän och Østfold besökte marina verksamheter, och fick ta del av deras erfarenheter av att utveckla sina företag. Digitalisering var ett genomgående tema och här var det stora variationer på användandet och kunskapen om detta verktyg, en brist var dålig uppkoppling till internet. Besök gjorde hos Norgesskjell, Hitra mat, Frøya Tare, Seaweed Energy Solution, samt Sintef Osean.
Bilaga 4 - "Rapport Studieresa Trøndelag"
- Under året har nye kontakter tagits med RISE och Livsmedelsaccelaratorn på svensk side och Nofima på norsk sida. Detta resulterade i en välbesökt konferens den 7 dec. Då möttes ett 50 tal företagare, forskare och intresseorganisations för att diskutera utveckling av framtidens mat med marina råvaror gärna hämtade från Skagerrak. Det genomfördes även en workshop vars resultat kommer att användas i det nya projektet Marint Gränsforum Skagerrak.
Bilaga 5 - "Minnesanteckningar Framtidens mat"

Aktiviteter där projektet deltagit

- Projektet deltok på et seminar i Ribe i Danmark oktober 2017. Temaet for seminaret var å utveksle erfaringer om spredning og høsting av stillehavsøsters. Havforskningsinstituttet, Göteborgs Universitet og ORBICON har gjennom en årrekke, og i regi av prosjekter blant annet Nordisk Ministerråd, hatt et samarbeid om beskrivelsen av utbredelse av stillehavsøsters i nordiske farvann. I 2017 ble det igangsatt et nytt prosjekt; Høsting som tiltak mot spredning av stillehavsøsters, et formannskapsprosjekt finansiert av Nordisk Ministerråd i perioden 2017 – 2019. Formålet er å bygge opp kunnskap og utveksle erfaringer som stimulerer en bærekraftig utnyttelse af bestandene av stillehavsøsters og bidrar til en begrensnig av spredningen av stillehavsøsters. Prosjektet deltok på seminaret for å bli kjent med problematikken rundt utnyttelse av stillehavsøsters, samt knytte kontakter til de nordiske fagmiljøene på dette området. Disse kontaktene har vi allerede benyttet i videre arbeid i prosjektet. Blant annet ved innkalling til seminaret medio januar og i møter i prosjektet.
- På Tjärnö marina laboratorium anordnades en workshop om «Scary Seafood» tema ”Den nya maten från havet”, stort deltagande från förvaltning, forskning och näringsliv. Här finns en intressant möjlighet till att hitta nya råvaror från havet. Vi var med och presenterade vårt arbete och knöt nya kontakter.
- Runda Bordssamtal kring ett sunt och produktivt Skagerrak på Tjärnö marina laboratorium i augusti var ett givande möte med många bra slutsatser. Deltog gjorde forskare från Norge och Sverige kommunala och regionala tjänstemän med arbetsområde och specialitet marina verksamheter. Vi deltog och presenterade vårt arbete och visade även våra planer för ett fortsatt arbete för ett friskt och produktivt Skagerrak
- Ostronnätverket bjöd in till möte och workshop i december och samlade ett stort antal intressenter. Projektet var där och vi kommer att ta ansvaret för att nätverket hålls levande under vårt nya projekt Marint Gränsforum Skagerrak.
- De olika företagsstödjande projekt och organisationer som arbetar för marina näringar samlades på Kristineberg i dec. Det gjordes en genomgång av vem som gör vad, för att känna till varandra och kunna koppla in rätt resurs när företag behöver stöd och råd. Även i detta nätverk tar vi rollen att hålla i ostronnätverket då detta är starkt utvecklat i gränsregionen.

3.1.3 Digital kunskapsbank

Att ta fram en digital kunskapsbank var ett av delmålen i projektet som inte riktigt har nåtts. Vi har arbetat med frågan och har fått fram följande resultat. Under tiden för bildandet av Kosterhavets nationalpark samlades det in ett stort material på uppdrag av länsstyrelsen detta material användes i bedömningarna men har därefter blivit ”liggande”. Detta material är en god grund för denna kunskapsbank och när vi nu känner till informationen har vi fortsatt arbetet med att få denna tillgänglig och detta arbete kommer att fortsätta i det nya projektet Marint Gränsforum Skagerrak.

Det samarbete med NCE Norway/Halden som har börjat kommer att fortsätta och kopplas ihop med den nya information vi fått. Det samma gäller givetvis även Havsforskningsinstituttet/Flödeviken. Det förekommer redan i dag samarbete men det finns stora utvecklingsmöjligheter som skulle vara till nytta för både forskning och de små företagen som verkar inom aquakultur och sjömat i Bohuslän och Östfold. Det visades sig vid en workshop på Tjärnö den 30 augusti som ledes av dessa forskningsmiljöer.

3.1.4 Gränshinder

Under det tidigare projektet Framtiden är blå identifierades gränshinder för att ta in laxsmolt från Norge till Sverige. Detta ärende har under tiden för detta projekt genomgått procedur för lösning och idag har ett företag fått specialtillstånd för import av laxyngel. En del mentala gränshinder har kunnat skönjas och det finns en del frågor kring hur råvaror skall hanteras och skulle kunna hanteras över gränsen, vid t.ex. dåligt matade krabbor på svensk sida, skulle dessa kunna transporteras för uppmatning hos Hvaler krabba och vad är det för åtgärder som behövs för att detta skall kunna genomföras? Efter uppmatning kan krabborna återföras till Sverige för slakt eller är slakt i Norge en enklare hantering? Vad innebär detta i praktiken? Vad blir enklast och ger bäst lönsamhet? Kan man med en drönare bevaka odlingar på båda sidor om gränsen eller är det anmälningspliktiga att flyga drönare över en landsgräns för bevakning. Nya näringar, nya utmaningar ger nya frågor och identifierar nya gränshinder.

Vi tar med oss dessa och fler andra frågor om gränsöverskridande verksamhet i det nya projektet Marint Gränsforum Skagerrak.

3.1.5 Digitalisering

Digitalisering är en viktig väg till framgång för företag idag, därför har vi anordnat workshop kring detta ämne för att se vad som kan göras för att få de marina små företagen att kunna ta till sig denna teknik. Vi ser att datamognaden hos företagen fortfarande är relativt låg och att det finns ett stort behov som företagen inte alltid ser själva än. Det finns många delar i digitaliseringen som skulle kunna minska arbetsinsatsen och spara tid för företagen men också minska miljöpåverkan. Under projektet har samlats in idéer och förslag och vi kommer att ta med våra erfarenheter och resultat till projektet Marint Gränsforum Skagerrak.

4 Projektorganisation

Projektet har haft ett delat ägarskap mellan Svinesundskommittén och Østfolds Fylkeskommune, och det är verksamheten Næringsutvikling som har stått som projektledare och bidragit med projekttimmar hos Østfolds Fylkeskommune. Medfinansiärer är Østfold Fylkeskommune, Västra Götalandsregionen. En styrgrupp samt en projektgrupp etablerades för projektet i ett tidigt skede. Projektgruppen består av en projektledare på svensk sida och en projektledare på norsk sida.

Projektets styrgrupp består av politiker och tjänstemän från såväl svensk som norsk sida från Østfold Fylkeskommune och Svinesundskommittén för att säkerställa projektets inriktning, aktiviteter och vidareföring.

Den svenska delen av projektet har aktivt arbetat med att knyta samman marina företag i Norra Bohuslän och med dessa företag etablera kontakter med norska företag. Samt att i samverkan med norska projektledaren planera och genomför olika aktiviteter för att stärka näringen. Digitalisering har varit ett genomgående tema i projektet då datamognaden hos många av företagen är låg och då infrastrukturen för fiber är dålig i stora delar av området.

Då det tidigare projektet tagit fram bra kommunikationsmaterial har detta projekt fortsatt att använda detta. Ett informativt visitkort som ger en kort sammanfattande information började användas under hösten.

Projektets mål och syfte har kommunicerats och presenterats för forskare och offentliga aktörer som har kunskap och information om branschen och vilka utmaningar den står inför.

5 Indikatorer

Projektets uppsatte aktivitetsindikatorer i søknaden er nådd med god margin.

Projektets aktivitetsindikator/-er som beskrevet i tilsagn/beslut	Antal enligt projektbeslut	Hittills oppnått sedan projekt-start
Antal företag som får stöd	10	36
Antal företag som deltar i gränsöverskridande, transnasjonella eller interregionale forskningsprosjekt	5	8

Bedrifter som er tatt med i indikatorene er vist i Bilaga 6 – «Bedrifter som har fått stöd»

6 Gränsöverskridande effekter / mervärden

Svinesundskommittén, som en av projektägarna till projektet Framtiden är blå 2, har som ett av sina verksamhetsmål och huvuduppgifter att vända gränshinder till gränsmöjligheter. Kommittén har erfarenhet och kompetens från att tidigare drivit projektet "Gränshinder för näringslivet" som fick stort genomslag i Norden såväl som i EU. Parallellt med projektet Framtiden är blå 2 drivs även projektet "Gränsmöjligheter" där Svinesundskommittén är en aktiv projektpartner/medsökande. Då kommittén har fokus på att driva processen som kan minimera gränshinder i vår gränsregion är det självklart att gränsöverskridande mervärde är ett av våra projektmål. Då två av medfinansiärerna dessutom är Västra Götalandsregionen och Østfold Fylkeskommune som aktivt arbetar för ett nära samarbete har alla möjligheter för att öka de gränsregionala mervärdena etablerats.

6.1 Gränsen som resurs

Genom att öka kontakterna och samverkan mellan företag på båda sidor av gränsen ser vi att kunskaper och erfarenheterna stärker företagen i en relativt ung och liten bransch. I Norge har de marina näringarna haft en helt annan och starkare utveckling på västlandet och genom samverkan har vi kunnat ta del av dessa kunskaper och erfarenheter och använda detta i vår gränsregion. I Sverige har planering av hav och kustnära land genom blå översiktsplan och

marin näringslivsstrategi gjorts tidigare än i Norge och kan därför vara inspiration och hjälp i deras arbete.

6.2 Nyttjande av kritisk massa

När företag på båda sidor om gränsen får möjlighet att samverka och när utmaningar är likartade och beror på lagar och regelverk då kan gränssamverkan vara en viktig faktor för förändring.

6.3 Överbyggande av gränshinder

Gränshinder är en röd tråd i all den verksamhet som drivs av Svinesundskommittén. I det föregående projektet Framtiden är blå lades en bra grund för att minimera gränshindren för export. I detta projektet har vi fortlöpande haft med frågan om hur vi kan identifiera gränshinder.

För att ett regionalt gränshinder ska nå upp till nordisk nivå och kunna prioriteras där krävs en förstudie/problemanalys som förklarar vem som drabbas, när den drabbas, varför den drabbas, hur den drabbas och vem som äger lösningen på hindret (vilken myndighet/departement). Lösningförslag skall gärna finnas med samt en uppskattning på hur stort hindret är (hur många drabbas och vad kostar det samhället). Finns inte denna förstudie så läggs inte hindret in i den nordiska gränshinderdatabasen. Och läggs inte hindret in i databasen kommer det inte kunna att prioriteras på nordisk nivå.

7 De horisontella kriterierna

7.1 Hållbar utveckling

Hela projektet har fokuserat på hållbarhet i de aktiviteter som genomförts. Vi har Uppmanat och stöttat företag som aktivt prioriterar och arbetar för hållbar utveckling inom de marina näringarna. Den maritima nollvisionen och hållbart bruk av havets och sjöarnas resurser är en gemensam värdegrund för hela projektet och partnerskapet. Inom EU:s satsning på "Blue Growth" är cirkulär ekonomi ett viktigt begrepp. Vi har i alla sammanhang om möjligt rest kollektivt, samåkt, kört miljöbilar om det funnits möjlighet, haft telefonkonferenser och möten via webben samt planerat aktiviteter för att minimera utsläpp och avtryck När det gäller tryckt material har vi varit återhållsamma med upptryckning så vi inte fått "hyllvärmare" De rapporter som gjort går alla att ladda ner från vår webbsida. Sedan september 2016 har Østfold en strategi for bioøkonomi som skal gi retning for videre utviklingsarbeid inom regionen. Østfolds strategin ligger i linje med EU:s mål med omställning till cirkulär ekonomi och verdiskaping innen bioøkonomi som även omfattar marina näringar.

7.2 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Projektgruppen består av både män och kvinnor för att arbeta för jämställdhet. Projektet har inte möjlighet att styra jämställdheten i de företag och samarbetsorganisationer som vi

arbetar med, men projektet försöker understryka vikten av detta i sammanhang där tillfälle ges. När projektet har engagerat talare för seminarier och aktiviteter har vi strävat efter en jämn könsfördelning. Det finns goda förutsättningar för att den blå bioekonomin ska vara ett jämställt näringsområde med många kvinnliga entreprenörer såväl som forskare. Vid vår studieresa var 5 av 12 företagare kvinnor.

7.3 Lika möjligheter och icke-diskriminering

Projektet har planerats för att tillgodose alla och inte diskriminera någon i form av tillgänglighet eller möjlighet att delta i aktiviteter. Vi har försökt att nyttja kanaler som sociala medier i kommunikation för att nå ut till en bred målgrupp och med verktyg som kan översätta text, tex. Google translate.

Projektorganisationens kompetens kring frågorna är under kontinuerlig uppbyggnad för att projektägarna ska bli bättre. Inom den blå näringen är majoriteten av de verksamma företagen av svenskt och norskt ursprung medan det finns många internationella akademiker och forskare.

8 Gränsregionala erfarenheter

Projektets aktiviteter erfarenheterna av att arbeta i ett gränsregionalt projekt är i det stora hela positivt, då det finns så många synergier, gemensamma intressen och ett stort engagemang. Hva gjelder satsing på marin og maritim næringsutvikling har fokus vært ulikt på svensk og norsk side. I Sverige har det vært en mer strategisk satsing over en lengre periode, og kommuner i Bohuslän samarbeider om å tilrettelegge bedre for nyetableringer og ekspansjon. I Østfold finnes det ingen strategi eller felles satsing på denne type næring. Derfor er erfaringer fra det svenske arbeidet verdifulle i det videre arbeidet.

9 Information och kommunikation

Projektet är väl kommunicerat med såväl regioner som kommuner, företag, akademi och innovationskluster på svensk och norsk sida. Då projektet samarbetat med bl.a. Maritima Klustret, SP/RISE, Innovasjon Norge, NMBU, Nofima, Tillväxt Norra Bohuslän, Länsstyrelsen, Göteborgs universitet, har projektet spridits i deras kanaler och flöden under projekttiden. Allt tryckt material och digitalt material har tydligt visat att EU:s regionala utvecklingsfond är finansier till projektet, genom att logotypen är synligt placerad och störst av alla andra loggor.

Följande är en sammanfattning på hur projektet kommunicerats i olika format och medier:

9.1 Webbssidor

Det er valgt å ikke etablere egen hjemmeside for prosjektet. Vi benytter prosjekteierens opparbeidete kanaler som når ut til mange følgere, og hendelser og resultater i prosjektet kommuniseres derfor løpende gjennom Svinesundskommittens og Østfold fylkeskommunens hjemmesider:

<https://svinesundskommitten.com/blatillvaxt/>

<https://www.ostfoldfk.no/> og <https://www.ostfoldfk.no/naringsliv/nyheter-naring/>

I dette prosjektet, samt i Interreg prosjektene "Grön tillväxt Skog" og "The Bioeconomy Region", er det tatt i bruk såkalt "Inbound Marketing" for kommunikasjon med interessentene. Hensikten er å benytte digitale plattformer og sosiale medier for å distribuere informasjon fra prosjektene på en bedre og mere målrettet måte mot omverden. Dette skal føre til bedre målbare resultater i prosjektet og hos interessentene og deltakerne i prosjektene. Det er etablert en egen blogg knyttet til prosjektet som heter «Produktivt Skagerrak», se <http://blogg.ostfoldfk.no/produktivt-skagerrak>. Navnet «Produktivt Skagerrak» er valgt fordi det er meningen at bloggen også skal brukes i det nye prosjektet «Marint Grenseforum Skagerrak» og skal leve videre som en kommunikasjonskanal for marin næringsutvikling i Skagerrak, drevet av eksisterende organisasjoner.

9.2 Tryckt material

Det er ikke laget noen egen informasjonsbrosjyre for dette prosjektet. Informasjonsmateriellet som ble tatt fram i forrige prosjekt "Framtiden er blå" benyttes til dels også i dette prosjektet.

En roll-up med projektets budskap og vision har anvendt ved alle sammenhang som projektet nærvarat vid eller arrangerat. (*Bilaga 7 - «Rollup Framtiden er Blå»*)

Det er også gjort en IR Affisch for prosjektet. (*Bilaga 8 - "Affisch Framtiden er blå 2"*)

Ett visitkort med informationsfolder togs fram för att kunna presentera och introducera projektet i möten, forum och vid seminarium och workshops inom de olika klustren och nätverken. (*Bilaga 9 - "Visitkortsfolder Framtiden är blå 2"*)

Inför de event som projektet arrangerat har följande material tagits fram;

- Inbjudan, digital
- Program
- Dokumentation/ sammanställning från eventet
- Utvärderingsenkät i de fall detta varit möjligt
- Rapport
- Tidningsartiklar/pressmeddelande

9.3 Powerpoint

En PowerPoint-presentation har tagits fram för att introducera projektet i olika sammenhang och möten (*Bilaga 10 - "Presentasjon Framtiden er blå 2"*).

9.4 Sociala medier

I sociala medier har projektets används de upparbetade kanaler som projektägarna jobbar dagligen med och som redan har en etablerad grupp av följare, och aktiviteter er omnämns under Svinesundskommitténs aktiva plattformer, såsom Facebook och LinkedIn.

I tilknytning til bloggen "Produktivt Skagerrak" er det opprettet en Facebook side med samme navn <https://www.facebook.com/produktivt-skagerrak/> På samme måte som bloggen Produktivt Skagerrak bloggen skal også Facebooksiden brukes i det nye prosjektet «Marint Grenseforum Skagerrak», og skal leve videre som en kommunikasjonskanal for marin næringsutvikling i Skagerrak, drevet av eksisterende organisasjoner.

9.5 Press/radio

Strömstad Tidningen, skrev ett reportage den 11 dec 2018, Tema: Utveckling av framtidens mat (*Bilaga 11 - "Artikel Strömstadtidningen 181207"*)

10 Förankring av projektets resultat och effekter

De resultat och samarbeten som etablerats under projektet Framtiden är Blå 1 o 2 kommer att leva vidare genom en ny satsning Marint Gränsforum Skagerrak.

Flera av resultaten kommer kunna utvecklas ytterligare då de är formulerade ur ett långsiktigt perspektiv och finns med i det nya projektet. Det nya projektet har ett tydligt fokus på gränsöverskridande arbete och utveckling av de marina näringarna. I detta arbete kommer givetvis våra nu etablerade kontakter med andra aktörer inom de marina näringarna att vara viktiga. Projekt har tydliggjort fokus på marina näringar och vilka möjligheter som finns för utveckling av dessa i gränsregionen.

Projektet har även arbetat, aktivt med att involvera andra EU projekt såsom Leaderprojekt Interreg och regionalfondsprojekt som tangerar eller ligger inom likande branscher och områden. Bland flera initiativ av samarbete är Maritim Utveckling i Bohuslän, Swedish Seaweed Agenda, Scary seafood och Japanska ostron en förstudie.

I Norge har projektet samarbetet med og gitt innspill til flere andre store store prosjekter som berører næringsutvikling i Oslofjorden, som «Frisk Oslofjord» og «Bevar Kysttorsken».

11 Aktiviteter och ekonomi

Sammanfattning av projektet största och viktigaste aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Andel (%) genomfört
<u>Kommunikation</u> Kommunikation är en viktig del av Framtiden är blå 2. Kommunikation är en förutsättning för att få goda resultat med potential att leva vidare även efter avslutat projekt. Inom aktiviteten rymms både intern kommunikation mellan projektpartners och extern kommunikation som riktar sig mot intressenter och media. Projektet kommer att kommuniceras internt via en intern projektplattform samt genom möten, workshops och konferenser. Projektet kommuniceras externt genom projektpartners hemsidor, nyhetsbrev, pressmeddelanden och existerande kanaler på sociala media. Projektet har per dags dato skaffat översikt över aktuella aktörer i regionen. Disse aktørene vil i prosjektfortsettelsen bli informert om resultater og invitert til aktiv deltakelse.	2017-07-01	2018-12-31	100
<u>Projektledning</u>	2017-07-01	2018-12-31	100

<p>Man kommer att arbeta gemensamt för att ta framlägesrapporter och driva projektet. Stygruppen och en advisory board kommer, tillsammans med projektledarna att leda arbetet inom projektet.</p>			
<p><u>Kustzons- och havsplanering</u></p> <p>Projektet vill identifiera de viktigaste förbättringspunkterna inom kustzon- och havsplanering och förmedla dessa till kommuner och regioner/fylken.</p> <p>Genom att arbeta med olika kommunikationsverktyg t.ex. seminarier, workshops och konferenser vill projektet sedan nå ut med information till både näringslivet och det offentliga och skapa möjligheter och förutsättningar för ett gemensamt ansvar för kustzon- och havsplanering.</p> <p>Inom projektet vill man skapa miljöer där aktörer från båda sidor av gränsen kan träffas och börja arbeta tillsammans för att uppnå är bättre och gränsöverskridande havs- och kustzonplanering.</p> <p>Projektet vill även göra en studietur till European Maritime days för att öka kompetensen inom projektet.</p>	2017-07-01	2018-12-31	100
<p><u>Marina livsmedel</u></p> <p>Projektet vill anordna konferenser för att nå ut med information och synliggöra regionens arbete med marina livsmedel samt skapa mötesplatser där aktörerna på marknaden kan träffas och dela kunskap samt erfarenheter.</p> <p>Projektet vill även utreda behovet av förändringar i regelverket för respektive land för att öka möjligheterna till tillväxt inom marina och maritima näringar.</p> <p>Projektet vill även skapa och undersöka ägarskapet av en digital kunskapsbank relaterat till marina livsmedel. Kunskapsbanken ska vara tillgänglig digitalt till alla som vill ta del av informationen.</p>	2017-07-01	2018-12-31	100

Høsten 2017 deltok prosjektet et seminar i Ribe i Danmark. Temaet for seminaret var å utveksle erfaringer om spredning og høsting av stillehavsøsters.

Prosjektet deltok på seminaret for å bli kjent med problematikken rundt utnyttelse av stillehavsøsters, samt knytte kontakter til de nordiske fagmiljøene på dette området. Disse

kontaktene har vi allerede benyttet i videre arbeid i prosjektet. Blant annet ved innkalling til seminaret medio januar og i møter i prosjektet. Totalkostnadene for deltakelsen ble NOK 11.500 og SEK 8412.

I november 2018 arrangerte prosjektet studietur til Trøndelag med 16 deltakere, 8 fra Norge og 8 fra Sverige. 9 bedrifter og 3 offentlige aktører (inklusive prosjekteierne) var med på studieturen. Temaet for turen var «Ny mat fra havet», og formålet var økt kunnskap som er nyttig for arter og bedrifter som har potensiale til vekst i Skagerrak, som Makroalger/Tang og Tare, Blåskjell/Østers, Krabbe/Kreps og nye arter som sjøpung (tunikater), sjøpølse mm. Digitalisering og digitale verktøy for marina bedrifter var en «rød tråd» gjennom hela studieturen. Totalkostnadene for studieturen ble ca NOK 140.000 hvorav Østfold fylkeskommune og Svinesundskommittén dekker ca 50% hver.

Att ta fram en digital kunnskapsbank var ett av delmålen i projektet som inte riktigt har nåtts. Vi har arbetat med frågan och har fått fram följande resultat. Under tiden för bildandet av Kosterhavets nationalpark samlades det in ett stort material på uppdrag av länsstyrelsen detta material användes i bedömningarna men har därefter blivit "liggande". Detta material är en god grund för denna kunnskapsbank och när vi nu känner till informationen har vi fortsatt arbetet med att få denna tillgänglig och detta arbete kommer att fortsätta i det nya projektet Marint Gränsforum Skagerrak.

Norsk Budsjett

Hele budsjettet på norsk side er benyttet fullt ut og litt til. Der er det et merforbruk på ca. NOK 15 000 (eksklusive revisjonskostnader). Budsjettlinjen personal har et merforbruk på NOK 23 000 (3 %), som er godt innenfor hva som er tillatt.

Svensk Budget

Den svenska budgeten har ett överskott på 83 947 sek.

Överskottet beror på, att i början av 2018 hade projektet problem med att besätta projektledar tjänsten. Den person som rekryterades hösten 2017, fick erbjudande om en tills vidare tjänst inom Strömstad kommun. och avslutade i princip sin tjänst 2017-12-31. Läget var då att 1 mars skulle den person var ordinarie projektledaren återkomma från föräldraledig därför var det inte rimligt att rekrytera en vikarie igen.

Dock var personen gravid när hon återkom i tjänst, och skulle gå ut i ny föräldraledighet 1 juli. Det innebar att vi fick gå ut och rekrytera en person som kunde börja arbeta omgående och driva och leda projektet till projektslut. Det blev Ingela Skärström.

Under tiden har Daglig Leder gått in och tagit ett övergripande ansvar för projektet, vilket har lett till att vi överskridit budgeten för personalkostnader.

Man kan tycka att vi borde ha köpt in tjänster, då vi inte har upparbetat den budgeten, men för att få fram resultat i projektet ansåg vi att det var viktigare att nyttja intern personal som var kända med projektets syfte och mål än att köpa in tjänster. Det hade medfört för mycket tid till introduktion än till leveranser av resultat.

Trots dessa problem har vi uppnått syfte och mål samt utfört planerade aktiviteter. Resultaten från projektet har legat till grund för vårt nuvarande projekt "Marint Gränsforum Skagerrak".